

Tekstovi su podijeljeni u tri cjeline. U prvoj su pod naslovom *U pobjedu nada bješe čista* pjesme koje opjevaju događaje i ličnosti s područja Dalmacije (13). U drugoj *Proleter i Titom jurišao* tiskane su pjesme o velikim bitkama, o ratnom putu pojedinih brigada i drugim temama sa šireg jugoslavenskog prostora (23), a u trećoj *Tužno hući Sutla plemenita* pjesme koje su posvećene Josipu Brozu Titu, njegovu životu i djelu, njegovoj smrti i pogrebu (8). Osnovni je kriterij izbora pjesama bio vrijednost tekstova. Autor je želio da u zbirci bude zastupljen relativno veći broj poznatih narodnih, pučkih pjesnika i guslara - stvaralaca iz Dalmacije i da po mogućnosti budu predstavljene sve važnije teme. Više od toga, kaže Mimica, nije bilo moguće i to ne samo zbog ograničenog opsega knjige već i zbog teškoća u sabiranju ovakvog materijala.

Na kraju pod naslovima *Odakle su uzete pjesme* i *Pjevači odabranih pjesama* navode se osnovni podaci o izvorima uvrštenih pjesama i kratke stvaralačke i životne biografije pjesnika čije se pjesme nalaze u knjizi.

Vrstan poznavalac novije epske poezije Ivan Mimica je dakle, od nekoliko desetaka epskih pjesnika Dalmacije izabrao, od jedanaestorice autora, 44 pjesme s preko jedanaest tisuća stihova (iz opusa N. Sikirice 7 pjesama, J. Mrkonjića 8, M. Cigića 16, J. Brzice 4, S. Škare 3 i po jednu: Š. Vrančića, M. Pleića, I. Čaljkušića, I. Špike, M. Krajine i N. Bulavića). Među najvještije dalmatinske epske stvaraocice pjesama o oslobodilačkoj borbi ubrajaju se svakako: Marko Cigić, Stanko Škare, Nikola Sikirica, Mate Pleić i Jure Brzica. Gledano u cjelini najuspjelije su one pjesme koje pjevaju o desantu na Drvar, o Titu i o stradanju stanovništva, dakle o liku i događajima koji su svojim ljudskim, emocionalnim i dramatskim nabojima osobito snažno djelovali na maštu i emocije pjesnika.

Područje Dalmacije, osobito njezin zagorski dio, spada u one naše krajeve u kojima su usmeno stvaralaštvo i folklorne tradicije dobro sačuvani. Tu su epske pjesme imale dominantno mjesto i spadale su među najraširenije vrste narodnog izražavanja. Deseteraček rimovane epske pjesme kao specifičan tip epskog pjevanja o različitim suvremenim i povijesnim, užim i širim, temama imaju dosta dugu tradiciju, znatno dužu nego što se to obično misli. Ipak novije pjesme s tog područja znatno se razlikuju od usmene tradicionalne epske poezije, iako s njom imaju dodirnih crta. U osnovi ove poezije nalaze se stvarni događaji, suvremeni ili iz bliže prošlosti, a cilj je pjesnika da ih prikaže što vjernije. Neki od njih tu istinitost posebno ističu te poput Kačića navode kojim su se povijesnim i dokumentarnim izvorima služili u upoznavanju građe opjevane pjesme. Pjevač nastoji što vjernije, kroničarski iznijeti stvarni tok zbivanja, imena sudionika i dr.

Ante NAZOR

Ivan Mimica, Život i epski svijet guslara Bože Domnjaka, Logos, Split 1988, 332 str.

Kad znamo da u našoj nauci o usmenoj književnosti "pojedini pjevači stvaraoci, njihovo epsko umijeće, njihova uloga u stvaranju, njihov repertoar, epska tehnika i druga važna pitanja do sada nisu bili

sustavnije i studioznije proučavani", onda ovakvo djelo zaslužuje posebnu pažnju. Mimica je u ovoj monografiji, koja je nastala prema njegovoj opsežnoj doktorskoj dizertaciji *Stjepan Grčić i Božo Domnjak*, po prvi put iscrpno i temeljito prikazao jednog narodnog guslara i književnog stvaraoca, koji se po originalnosti i plodnosti može mjeriti s pjesničkim talentom Filipa Višnjića ili Tešana Podrugovića. Po predmetu kojim se bavi, po opsegu građe, po načinu i širini obrade u našoj nauci to je prva knjiga te vrste o jednom narodnom stvaraocu u Hrvatskoj. Domnjak je bio, navodi Mimica, neobičan i izuzetan čovjek i pjevač, jedan od najpoznatijih guslara Cetinske krajine i šireg područja Zagore u svom vremenu. Ličnost ovoga stvaraoca, tekstovi njegovih poetskih i proznih ostvarenja i druga zanimljiva njegova građa i građa o njemu dosada nisu bili temeljitije proučeni, a znatnim dijelom ni poznati. Njegove pjesme kao autentična poetska građa, zapisane vjerno od ovog nepismenog pjevača, mogu poslužiti za različita ispitivanja i proučavanja raznolikih, zanimljivih i važnih pitanja usmene epske poezije.

Monografija ima: predgovor, tri dijela i na kraju indeks Domnjakovih pjesama, popis literature i izvora te dvije geografske karte iz kojih se vidi kuda se sve kretao lončar i

guslar Domnjak. Posebno treba istaći velik broj (280) bilježaka s mnogobrojnim podacima.

Iz sadržaja prvih dvaju poglavlja (*Povijesne, društvene i kulturne prilike u Cetini i Bogatstvo usmenog stvaralaštva Cetinske krajine* - lirski, epski poezija, pripovijetke, legende i predaje) vidi se da je tematika mnogo šira od naslovne teme. Dan je i širi prikaz geografskih osobitosti Cetinske krajine - povijesne, društvene i kulturne prilike.

Treći dio *Čovjek i guslar - stvaralac Božo Domnjak* ima devet poglavlja i devetnaest podnaslova (B. Domnjak Bojan, lončar i guslar iz Potravlja, Pjevačko i guslarsko umijeće B. Domnjaka, Mnoštvo pjesama, epskih i lirskih u pamćenju potravskog guslara, Teme, motivi, likovi i prostor Domnjakovih pjesama, Kulturno-povijesni i etički svijet Domnjakove poezije, Poetika Domnjakovih epskih pjesama, Priče, predaje, legende i zapamćenja, Stjepan Grčić - zapisivač i izdavač Domnjakovih pjesama i Mjesto Bože Domnjaka u našoj usmenoj književnosti).

Dakle, osim prikaza ljudskog i pjesničkog lika B. Domnjaka Mimica je dao i instruktivan uvid u povijesno-društveno-kulturni kontekst u kojem je djelovao taj narodni stvaralac, a isto i sintetski prikaz tradicija usmenog stvaralaštva u Cetinskoj krajini. Razjašnjena je i uloga Stjepana Grčića zapisivača i izdavača Domnjakovih djela. Sinjanin Grčić u Potravlju pod planinom Svilajom susreo je starca Domnjaka i od njega zapisao mnoštvo različitih tekstova, najviše epskih, s više od trideset tisuća stihova, zatim popriličan broj lirskih i lirsko-epskih pjesama, velik broj predaja i pripovijedaka, različitih kazivanja i misli, guslarevih doživljaja i drugog. On ne samo što je otkrio potravskoga guslara i neumorno u toku četiri godine zapisivao njegove pjesme i pričanja, već je požrtvovno o svom trošku publicirao zapise i ostavio nam Domnjakovu obimnu i raznoliku rukopisnu i objavljenu građu.

Da bi sve to istražio i približio čitaocu, Mimica je uložio znatno truda obavivši mnoga terenska i arhivska istraživanja i sve to kako reče A. Franić, "koncipirao s modernim književnopolovijesnim metodološkim pristupom građi, bez inače uobičajenog autorskog subjektivizma i s preciznim i tečnim jezičnim formulacijama. Stoga ova monografija predstavlja znanstveno djelo koje će ostati nezaobilazno... i u povijesti književnosti jugoslavenskih naroda".

Ante NAZOR

Ovu impozantnu zbirku od 389 usmenih priča s područja Leskovca u Srbiji prikupio je ponajviše točnim bilježenjem, a manjim dijelom i snimanjem u godinama 1953-1971. leskovački pravoslavni svećenik Dragutin Đorđević. Prema naslovu i uvodnim tekstovima riječ je o leskovačkoj oblasti, Leskovačkoj Moravi, leskovačkom kraju (navedenim naizmjenice velikim i malim slovima), a iz dodanih vrlo dragocjenih biografija kazivača poznata su i mjesta njihova života - no za nedovoljno upućena čitatelja, a to smo svi mi od kojih je taj kraj udaljen, trebalo bi ga ipak preciznije obilježiti.

Od skupljača priča potječu, dakako, svi zapisi tekstova, te autorov slikovit uvod o nekadašnjim i novijim prilikama za pričanje, o poticajima za priču, o načinu pričanja, o jeziku, o učenju priča. Začuđuje autorova tvrdnja da su djeca najbolji pripovjedači, što uostalom nije u skladu s repertoarom same zbirke. Đorđevićev je uvod u knjizi vrlo skraćen; informacije o pripovjedačima prenesene su, da bi se izbjegla ponavljanja, u *Biografije kazivača* na kraju knjige, koje je prema autorovu tekstu redigirala i upotpunila priređivačica.

Od priređivačice (koja nije u rodu sa skupljačem) potječe *Predgovor*, u kojemu je opisan cijeli priređivački rad, primjerice: da potpun rukopis obuhvaća 469 pripovjedačkih tekstova; da priče u knjizi nisu razvrstane skupljačevim redom, nego prema osnovnim kategorijama: podijeljene su na pripovijetke i predaje, a unutar toga prva kategorija prema

Srpske narodne pripovetke i predanja iz leskovačke oblasti, sakupio Dragutin M. Đorđević, priredila Nada Milošević-Đorđević, Srpska akademija nauka i umetnosti, Beograd 1988, 667 str. + 7 str. slika (Srpski etnografski zbornik XCIV) (Srpske narodne umotvorine, 4)